

Marie Vágnerová: Psychologie problémového dítěte školního věku
 Praha, Nakladatelství Karolinum 2001.
 170 s.

Psychologie problémového žáka školního věku představuje jedno z nejaktuálnějších témat, kterému se věnují z nejrůznějších hledisek zejména dnešní učitelé stejně jako i odborníci z oblasti pedagogické a poradenské psychologie. Učebnice je součástí dlouhodobé koncepce výuky psychologie studentů učitelské specializace na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, ale s problémy žáků, kterým věnuje pozornost Marie Vágnerová, se v rozličných podobách setkává každý učitel. Snad proto publikaci také autorka adresovala především jim.

Prvá část publikace je uvedením do problematiky nejen školního neprospěchu, ale zejména otázek souvisejících s pojetím role problémového dítěte v podmínkách dnešní školy. Přestože problematika příčin školního neúspěchu je již tradičně propracovanou oblastí pedagogické psychologie, existuje stále řada bílých míst zejména v oblasti mimointelektových schopností, které dnes tvoří páteř psychologie školního neúspěchu zejména

v podmínkách primárního vzdělávání. Je proto zcela pochopitelné, že jednu z nejrozsáhlejších částí knihy představují kapitoly věnované kategorii neklidného dítěte, syndromu hyperaktivity a dětem s problémovým a poruchovým chováním.

S problémovým chováním žáků, kterému je věnována třetí kapitola knihy, se učitelé setkávají ve své pedagogické praxi zejména na základní škole velmi často. Děti, které většinou opakovaně vykazují poruchy chování s projevy zvýšené agresivity, nebo se naopak straní kolektivu vrstevníků, jsou dvěma protipóly, kterým dnešní školství věnuje jen velmi okrajovou pozornost. Zatímco širší veřejnost má ve většině případů představu, že poslání školy spočívá především ve vyučování, v získávání a v předávání vědomostí, učitelé se nejednou přesvědčují, že jejich odpovědnost a sociální role v dnešní nestabilní společnosti je daleko širší. Často slyšíme takové otázky jako: Proč někteří žáci projevují takové pohrdání a neúctu vůči jiným dětem nebo vůči učitelům? Když se žák chová nevhodně a ví, jaké to bude mít následky, proč nezmění své chování? Mám ve třídě žáka, který je zjevně pronásledován téměř všemi, a já vlastně ani nevím, co pro něho mohu udělat, abych jeho situaci změnil.

A právě těmto tématům věnuje Marie Vágnerová ve své knize mimořádnou pozornost. Dítě totiž nemusí přesně vědět, co to vhodné chování vlastně je. Může mít sice určité znalosti, ale nemá dostatek předchozích sociálních zkušeností a praxe.

Dále se autorka zaměřuje na otázky citového prožívání a komunikačních problémů u dětí školního věku, kterým je v současné literatuře věnována nepoměrně daleko menší pozornost, než je tomu v případě školního výkonu. Méně diskutovaným vysvětlením sociálně neadekvátních projevů v chování některých problémových žáků je jejich aktuální emotivní stav v dané školní situaci, kdy zejména úzkost, strach nebo zlost mohou žáka odklonit od vhodných anebo efektivních forem chování.

Recenzovaná kniha poskytuje čtenáři možnost, podobně jako předchozí Psychologie školního dítěte, utvořit si představu o celé šířce problémů souvisejících se zjevnými či méně zjevnými projevy v chování či prožívání školních a dospívajících dětí. Antonín Mezera